

Jo hi col·laboro

RICARD CUGAT

Amb motiu del I Congrés Català del Voluntariat que tindrà lloc a Barcelona el proper cap de setmana, EL TEMPS ha fet una ullada a sis voluntaris d'àrees diferents. Són retrats personalitzats de tasques voluntàries en sida, toxicomanies, presons, immigrants, vells i infants.

El I Congrés Català del Voluntariat se celebra a Barcelona els propers dies 27, 28 i 29 d'octubre. Les dues primeres sessions tindran lloc a l'Hotel Fira Palace, mentre que la cloenda es farà a l'edifici de l'INEFC (Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya). El congrés està convocat a iniciativa de l'INCAVOL (Institut Català del Voluntariat), entitat que depèn del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya. La necessitat d'una trobada d'aquest tipus sorgeix de les trobades sectorials d'entitats, que al desembre de 1994 van reunir 1.400 representants de les associacions de voluntariat en els diversos àmbits d'actuació.

La intenció d'aquesta convocatòria és "buscar uns grans eixos de futur per impulsar el voluntariat", en paraules de Josep Lluís Cleries, gerent de l'INCAVOL. Les conclusions quedaran establertes en dos documents: el manifest del I Congrés Català del Voluntariat i la Carta del Voluntariat de Catalunya. El primer establirà acords concrets "i no declaracions de principis" per a impulsar el voluntariat, a més de fer una crida a la construcció d'un país més solidari des de la participació. El segon vol ser la decla-

MONTSE PINEDA, 24 anys

RICARD CUGAT

"Morir-se de sida és com morir-se dues vegades per a la societat"

La seva idea d'un món just comporta que els afectats per la sida tinguin una bona qualitat de vida. I, ara per ara, considera

d'alerta: "Intenten protegir-me dient que la vida és injusta i que eviti cremar-me, però entenen que en un altre context ells mateixos s'haurien dedicat a alguna cosa més que treballar".

La seva inquietud envers la sida va fer que participés en tot acte públic de discussió de què tenia notícia. I entrà en contacte amb Projecte dels Noms per casualitat, quan una tarda es topà amb una exhibició de banderes davant la catedral de Barcelona. Cadascuna d'aquelles peces de tela era la representació d'una persona que havia mort de sida. L'impacte emocional va ser immediat.

El propòsit d'aquella mostra era la sensibilització a través del xoc visual, i així provocar la reflexió. Amb aquesta idea, Projecte dels Noms treu periòdicament les banderes al carrer, en una iniciativa sorgida a San Francisco l'any 1985 i estesa arreu del món. L'altre gran buit que s'omple és compartir el dol amb amics, amants i familiars dels desapareguts.

L'etiqueta de culpable que es penja als infectats per la sida és un altre extrem indignant. "Molta gent pensa que alguna cosa deuen haver fet per haver-se contagiats, i la sida no es contrau pel que es fa, sinó per com es fa". Un tracte inhumà als afectats fa que consideri que "morir-se de sida és com morir dues vegades per a la societat".

La necessitat d'anàlisi és cabdal per Montse Pineda, que no està d'acord que els mitjans de comunicació continuïn parlant de *grups de risc*. La considera una expressió perillósíssima pel que té de limitació. "Associa sida només a prostitució, gais o drogoaddictes, quan les estadístiques revelen cada cop més la freqüència d'heterosexuals infectats".

Cap de Voluntaris de Projecte dels Noms, entitat de sensibilització envers la sida. Barcelona

que no en gaudeixen. El fet que la mou a dedicar hores al Projecte dels Noms és aquesta manca de justícia cap a les persones involucrades en la síndrome del segle XX. "No em sento bé perquè ajudi els altres, sinó perquè treballa per un món just i hi faig la meua petita contribució".

La va impressionar la indiferència amb què els educadors d'un centre d'infància tractaven els nens amb anticossos del virus de la sida. "Em va xocar molt la reacció pel desconeixement del que volia dir tenir l'HIV i, especialment, en un nen. Em sorprenia i molestava aquella por".

El voluntariat per a ella no és tant qüestió de temps com "una opció de vida", igual com va escollir estudiar per ser assistenta social. "No sóc voluntària perquè m'ho dicti un programa institucional, ni perquè s'hagi posat de moda des del 92, sinó perquè implica una noció de solidaritat entesa com a justícia". Sovint aquesta decisió ha comportat dedicar el cent per cent dels seus esforços a l'altruisme, donat que les possibilitats de treball no li interessaven. És evident que viure amb els pares ha estat una llicència en aquesta opció.

I els pares no han representat precisament un paper decisiu en aquesta actitud ferma. "Els meus pares són immigrants i l'únic que m'han pogut inculcar és el treball". La resposta davant de la dedicació desinteressada de la seva filla és

ració de drets i deures del voluntari, i s'eleva al Parlament de Catalunya perquè n'aprovi una disposició.

Conscient que "una societat mai no pot estar estructurada només a partir de les administracions", Cleries dona al voluntariat tot el protagonisme. Per això especifica que el Congrés té un comitè assessor format per federacions d'entitats, que ha participat en tot el procés del congrés i que elaborarà els documents finals. I insisteix a dir que l'INCAVOL està al servei de les entitats de voluntariat amb ajuts com ara convenis, suport tècnic en programes informàtics de gestió, o jornades de reflexió, promovent la formació,...

La garantia de pluralitat que representa l'associacionisme és un dels factors que

"Necessitem que la ciutadania tingui ganes d'implicar-se en aspectes quotidians de la comunitat a través de les associacions i entitats."

l'INCAVOL més valora, com també l'estructuració social que signifiquen les associacions: "Necessitem que la ciutadania tingui ganes d'implicar-se en aspectes quotidians de la comunitat a través de les associacions i entitats".

La xifra de 28.000 entitats susceptibles d'englobar-se dins el voluntariat no és gens menyspreable. Des de l'INCAVOL es diferencien les organitzacions gestionades exclusivament per voluntaris i les que en fan ús puntualment. De la mateixa manera, es tenen en compte àrees d'actuació com l'àmbit social, el cívico-comunitari, el cultural, l'ambiental i el de cooperació internacional. Una de les missions de l'INCAVOL avui és establir un cens d'entitats per a tot Catalu-

(Passa a la pàg. 70)

GEMMA MANUEL, 38 anys

"Aprenc molt sobre convivència"

El propòsit d'aprendre què hi ha darrere de l'addicció a les drogues l'ha portat a oferir-se com a voluntària en un centre terapèutic. Té un interès perso-

gressats al centre; una de les principals conseqüències, potenciar l'autoestima. "El fet voluntari els sorprèn", assegura, alhora que obre una via de comunicació directa. La intenció última de La Fàbrega és crear un espai de reflexió perquè els interns recuperin la seguretat en ells mateixos.

nal en el contacte amb toxicòmans en reinserció, perquè és una realitat de la societat d'avui. I atribueix el desconeixement general sobre drogues a la por:

Una setmana normal consisteix per a Gemma Manuel a pujar tres matins al centre. L'entorn rural en què es troben aquests equipaments l'obliga a una hora llarga d'anada i una altra de tornada amb cotxe, per una pista que a l'hivern de ben segur es glaçarà. En hores, la dedicació oscil·la entre les 15 i 20 setmanals, que és el mateix que dedica a la seva feina remunerada com a professora de català.

Té un títol nou de trinca en Pedagogia per la Universitat a Distància, que es tradueix en uns coneixements massa teòrics. D'aquí prové la determinació de dedicar temps a fer pràctiques. "M'agradaria fer un aprenentatge per després poder oferir un servei". I insisteix a dir que presta una assistència que és alhora un enriquiment personal, donat que la comunicació és recíproca. "Sobretot hi trobo sinceritat, res no és postús i això permet aprendre moltes coses sobre convivència".

La psicologia ocupa des d'enguany una part important del seu temps diari, ja que estudia primer curs a la Universitat a Distància. La base teòrica com a pedagoga, però, no deixa de tenir relació amb la reinserció de drogoaddictes: "Fem una reeducació de comportaments, que sovint plantegen conflictes propis de l'adolescència". Però està convençuda que no cal una especialització a ultrança per entendre les toxicomanies: "La droga, la tenim a casa, a dins de casa. Som una societat addicta".

La seva missió fonamental és motivar els joves que estan in-

Monitora del centre de desintoxicació de drogodependències La Fàbrega. Torelló (Osona).

JORDI FONT, 21 anys

"M'agrada la meva feina i la puc relacionar amb l'esplai"

El paradigma d'unió entre feina, estudis, voluntariat i relacions personals és la vida de Jordi Font.

m'imagino deixar-ho. L'avantatge és que el meu grup d'amics són també monitors".

El disseny gràfic és la seva vocació i, sense proposar-s'ho a consciència, ha aconseguit fer-ne el fil conductor de la seva vida. Va a classe de disseny als matins, a les tardes treballa com a dissenyador gràfic al Moviment de Centres d'Esplai Cristians (MCEC), i els caps de setmana fa de monitor en un esplai del seu poble, d'on coneix el gruix de gent amb la qual es relaciona. A més, fa de forma altruista qualsevol qüestió relacionada amb el disseny que requereixi el seu esplai.

El coneixement especialitzat li permet emmaquetar la revista i el logotip del seu esplai, a més de concebre pòsters per a activitats concretes, tríptics, samarretes i la imatge corporativa. La seva dedicació a les entitats de lleure infantil federades al MCEC és la mateixa, però remunerada. L'objectiu del Moviment és modernitzar la imatge d'organitzacions amb anys de rodatge. "Potser és la meva vocació; m'agrada la meva feina i la puc relacionar amb l'esplai". A més, com a monitor, ha interioritzat el cinquè punt de l'ideari de l'esplai: seguir un model d'home que és Jesucrist. "En la pràctica hi ha monitors que ho treballen i d'altres no tant. Però sempre tenim present una missa o una pregària que pot ser un conte en una sortida de cap de setmana".

Aribar a ser monitor és resultat de l'evolució d'haver anat des de petit a un esplai. Per això no és estrany que parli de l'agrupament com de la seva vida. Condueix un grup d'edats compreses entre els 10 i els 12 anys i assegura que l'apassiona preparar activitats per a ells. "S'ho passen bé ells i jo també, de moment no

Altres punts d'aquestes línies bàsiques que constitueixen l'ideari són el sentiment nacionalista i la responsabilitat d'educar amb l'exemple. La consciència que la pròpia actitud és determinant fa que l'esplai es converteixi en "un aprenentatge continuat i mutu; així és com evolucionem monitors i infants".

Monitor del centre d'esplai Flor de Neu. Sant Vicenç dels Horts (Baix Llobregat).

M. DOLORS OLLER, 48 anys

RICARD CUGAT

"El voluntari és la persona selecta de la societat"

Una profunda convicció religiosa és l'argument que esgrimeix en la seva dedicació als altres. Primer van ser les atencions als

pares i la sogra, per passar després a prestar voluntariat en una parròquia. "Deu anys cuidant avis m'han fet una veterana". Per a aquesta mestressa de casa, abocada a la família, dedicar hores a la gent gran també és una manera de sortir de casa.

El canvi generacional es fa patent en el discurs de M. Dolors Oller, especialment quan explica el que anomena "un problema molt seriós". Es tracta de l'actitud dels fills quan s'han de fer càrrec d'un avi i, en concret, quan es tracta del sogre. "Aquestes joves molt independents, que entren i surten i sempre han estudiat, no saben fer caliu. No han viscut la calor de família, i no poden donar el que no tenen".

Té un alt concepte del voluntariat i definiria el retrat robot del voluntari com el d'una persona creient, perquè la formació religiosa ja implica donar-se. Considera que ni un sol voluntari té un fons dolent, sinó que "és la persona selecta de la societat".

Les atencions que dona són "menudeses", però vitals per als receptors. Fer companyia, portar-los al metge, recollir receptes, passejar i escoltar és el més comú. Són els mateixos interessats els qui contacten amb l'entitat, a través dels fullets distribuïts pels barris.

Es troba bé entre la gent gran, perquè s'hi entén: "Sóc molt tafanera per saber com es vivia abans, què cuinaven i a què es dedicaven". I assegura que les estones amb vells l'ajuden a distreure's i a aprendre coses noves. Està convençuda que la connexió seria més difícil si fos voluntària de presons. "A un delinqüent no l'entenc; per posar-m'hi hauria d'estudiar". Un altre extrem que no es veu amb cor d'afrontar són els nens maltractats. "La meva indignació seria tan gran que no em convé pels nervis ni per la pressió arterial".

La convivència intergeneracional ha estat habitual en la seva vida, situació que ha propiciat l'atenció als pares i sogres. I afirma que "la vergonya de les vergonyes és que en els pisos moderns no es pot cuidar avis", per la manca d'espai.

A més del seu temps, sempre que pot aporta diners en metàl·lic als sectors més necessitats. Els fa arribar a través d'organitzacions religioses de tracte directe: "De les ONG no me'n refio ni un pèl", diu.

Voluntària d'ajut a la gent gran. SISAL, Barcelona

ROSA MARI MARTÍN, 31 anys

RICARD CUGAT

"Elles aprenen vocals, però jo m'enriqueixo molt més"

La paciència i la tolerància són les principals aportacions que rep de les dones magribines assistents a les seves classes

d'alfabetització. Però és un intercanvi que mai no ha estat pactat, i que potser fins i tot les alumnes desconeixen. Tres cops a la setmana i opcionalment, les dones de la comunitat magribina que atén l'entitat Akwaba aprenen a expressar-se en castellà. Però, de retruc, la seva mestra assimila més: "Elles aprenen vocals, però jo m'enriqueixo amb qüestions que no estan als llibres".

Després de vuit anys com a monitora d'un agrupament escolta, va ser conscient que li faltava alguna cosa. La realitat de la immigració a l'Hospitalet va fer que alguns caps de l'esplai fundessin l'any 1990 Akwaba. En el grup d'inserció social i alfabetització

de dones fa una feina de coordinació que és remunerada, però un gruix d'atencions de forma altruista. Les hores poden passar tramitant un permís de residència, buscant un pis de lloguer, gestionant l'escolarització d'un nen o ajudant a organitzar una vivenda.

La rebuda dels mateixos interessats en general és de bona acceptació, i d'agraïment cap a tot ajut que se'ls adreci. "Estan contents, perquè viuen en condicions de subsistència". Però hi ha hagut sorpreses d'immigrants que han reclamat ingressos econòmics per assistir a les classes. Llavors entra en joc una tasca d'educació. Com a educadora, Rosa Mari Martín ha fet feina remunerada en un casal de menors i en un d'atenció a l'ètnia gitana. Ara guanya diners com a monitora d'un menjador d'avis. Amb una visió general del treball social, afirma que no veu amb bons ulls l'actual repartiment del diner públic. I assegura que les grans campanyes valen tants diners com els que serien necessaris per solucionar els problemes dels immigrants de tot l'Hospitalet.

Encarregada de l'alfabetització de dones immigrants d'Akwaba. L'Hospitalet del Llobregat (Barcelonès).

EVA BELLÉS I OLGA POL, 25 i 24 anys

RICARD CUGAT

“Conèixer la presó sobretot ajuda a relativitzar”

La dinàmica de càstig-recompensa que impera a les presons les indigna. El dissabte, quan van a la presó de la

Trinitat com a voluntàries, moltes vegades han de remuntar els ànims dels presos anul·lats per l'obligada disciplina del dia a dia. I han decidit formar un grup amb dos companys més, per donar un mínim de comprensió als interns d'una de les institucions més repressives.

Fa sis mesos que cada dissabte dediquen les hores que sigui a entretenir els interns de la presó de joves de Barcelona. L'Eva tot just ha acabat psicologia i l'Olga estudia el darrer any, però asseguren que aquest interès acadèmic no és determinant en l'opció del voluntariat. “Últimament em sentia molt inútil”, confessa l'Eva, que considera aquest sentiment general en la majoria de la gent jove. A ambdues, el que les mou a acudir setmanalment a interessar-se pels presos és la consciència de poder fer alguna cosa útil per a qui ho necessita.

Lluny de sentiments romàntics o distorsionats, la seva no és una posició educadora. “No som models de res; seria vanitós pensar que tenim una missió de redempció”. Per això, no destaquen res d'excepcional en la seva dedicació desinteressada. La seva tasca se centra a estimular al màxim l'activitat dels interns, tasca difícil per a qui està immers en una estructura jeràrquica i punitiva. “A vegades els trobem molt abatuts i, de fet, l'únic que necessitarien és que algú els escolti”.

L'enriquiment mutu és una altra constant que es repeteix en

aquest tipus de voluntariat. “Entrar en una presó ja aporta coses noves”, asseguren. I no amaguen que en el primer contacte van tenir una gran sensació de respecte. Deixant de banda la nova forma de convivència que mostra una presó, l'Eva i l'Olga destaquen que “sobretot ajuda a relativitzar; cadascu és un cas particular, i es desmunta la idea de pres preconcebuda”. Però també es distorsiona la imatge del funcionari, per a qui ambdues coincideixen a descriure com algú que té molt present la posició de força.

Encara que no ho vulguin admetre, en la seva anàlisi del funcionament de la presó de la Trinitat s'escola un punt de vista especialitzat. L'Olga explica: “tinc intrès per totes les estructures de control social, per la manera com es generen formes simbòliques i com s'hi juga per consensuar”. Ella estudia Psicologia Social i insisteix a dir que els estudis teòrics no són especialment útils a dintre la presó. Però té l'objectivitat suficient per afirmar que “la conducta del funcionari amb l'intern és consensuada”, donat que es considera normal quan no ho és.

Desmitifiquen la seva pròpia acció de voluntariat, que consideren “bastant inútil” perquè es troba immersa en un sistema repressiu. Només noten un petit avenç quan els mateixos interns s'interessen per les seves visites. El desconcert que provoquen en els presos va ser notori en un principi, perquè no entenien el motiu d'aquella dedicació altruista. “Els teníem molt despistats”.

I puntualitzen que no són voluntàries de la presó, sinó de l'entitat que les ha conduït a presons, l'Associació d'Ajuda al Toxicòman. “No volem col·laborar amb una institució que fa una por increïble”. D'altra banda, hi acudeixen tenint sempre presents els objectius de l'entitat.

Voluntàries de la presó de joves de la Trinitat. Barcelona.

(Ve de la pàg. 67)

nya, que reveli la distribució territorial i permeti conèixer la realitat associativa de voluntaris per comarques.

La bona fe ha deixat de ser l'únic requisit per a un voluntari. Malgrat que seria una incongruència professionalitzar una dedicació desinteressada, la formació de voluntaris és essencial i Catalunya en té una gran tradició. En aquest aspecte, el Congrés té “intenció d'aprofundir en les estratègies necessàries per a fer un salt qualitatiu”, explica Josep Lluís Cleries. En aquests moments l'Institut, a través del Pla de Formació del Voluntariat a Catalunya, reconeix les escoles de formació de voluntaris, homologa els diferents cursos de formació i els promou arreu del territori.

“Malgrat que seria una incongruència professionalitzar una dedicació desinteressada, la formació de voluntaris és essencial.”

Un dels objectius prioritaris de l'INCAVOL és potenciar que en el voluntariat participi gent de totes les edats. Cleries defensa la possibilitat de participació intergeneracional que admet el voluntariat. “Cadascú hi pot aportar el millor que té: el jove, la il·lusió i l'empenya; l'adult, l'estabilitat i el dinamisme; i la gent gran, l'experiència i les vivències. En definitiva, la pròpia persona amb les seves conviccions i valors”.

A Catalunya hi ha prop de mig milió de persones voluntàries, dada que representa el 8% de la població. La valoració de Josep Lluís Cleries és que es tracta d'una “xifra molt bona”, però té present el repte d'Itàlia i Gran Bretanya on el voluntariat involucra fins a l'11% de la població.

Adriana Clivillé